

SZAKDOLGOZAT

Mészárosné Major Ildikó
Pénzügy és számvitel

KAPOSVÁR
2022.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Pénzügy és számvitel szak

Európai önkormányzati modellek összehasonlítása

Belső konzulens:	Dr. Wickert Irén Egyetemi docens
Készítette:	Mészárosné Major Ildikó EDV10S levelező tagozat
Intézet:	Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezetés.....	4
2.	Irodalmi áttekintés.....	5
2.1.	Önkormányzati rendszerek Európában.....	5
2.1.1.	Írország önkormányzati rendszere.....	8
2.1.2.	Ausztriai önkormányzati rendszere	9
2.1.3.	Olaszország önkormányzati rendszere	11
2.1.4.	Svédország önkormányzati rendszere	12
2.1.5.	Csehország önkormányzati rendszere	14
2.1.6.	Magyarország önkormányzati rendszere	15
2.2.	Európai önkormányzatok bevételei	17
2.2.1.	Európai önkormányzatok saját bevételei	17
2.2.2.	Kormányzati transzferek.....	18
3.	Anyag és módszer	19
4.	Eredmények és értékelésük.....	20
4.1.	Helyi önkormányzati kiadások és bevételek alakulása a különböző önkormányzati modellek esetében.....	20
4.1.1.	Helyi önkormányzati kiadások	20
4.1.2.	Helyi önkormányzati bevételek	22
4.1.3.	Helyi önkormányzatok összes bevételeinek és kiadásának összevetése	25
4.1.4.	Helyi önkormányzati adóbevétel részaránya az összes bevételből.....	26
4.1.5.	Helyi önkormányzatok összes kiadásának részaránya az adott ország összes kormányzati kiadásából	28
4.2.	Helyi önkormányzatok nagyságának meghatározása az önkormányzatok számának és az ország lakosság számának függvényében.....	29
5.	Következtetés.....	31
6.	Összefoglalás	33
7.	Irodalomjegyzék	35
8.	Ábrák, táblázatok és diagrammok jegyzéke	37

1. BEVEZETÉS

Szakdolgozati témák közül a Költségvetési intézmények gazdálkodására esett a választásom. Ezen tág témakörön belül az Európai önkormányzati modellekben szereplő országokkal kapcsolatban végezek kutatómunkát. A terület érdekesnek tűnik számomra, ezért vizsgálom, hogy Európa szerte miként működik a helyi önkormányzatok rendszere, mekkora rész képeznek az egyes kiadások és a bevételek az önkormányzatok életében, milyen a helyi adózási rendszer és hány ember tartozik az önkormányzat irányítása alá. Választásomnál döntésem mellett szólt, hogy 2006 óta dolgozom államháztartási területen. Kezdetben lakóhelyem szerinti önkormányzatnál voltam alkalmazásban, majd 2013-tól a járási hivatalok felállásával kerültem a Somogy Megyei Kormányhivatal Pénzügyi Osztályára.

A dolgozatom elkészítése során bemutatom, hogy a szakirodalom milyen önkormányzati modelleket különböztet meg Európában. A különböző modellekre vonatkozóan a legfőbb jellemzőket egy táblázat segítségével prezentálom. Majd az egyes modellekből választott országok önkormányzatát ismertetem röviden. Az angolszász modellből Írország, német modellből Ausztria, a mediterrán modellből Olaszország, skandináv modellből Svédország, a közép-kelet-európai modellből pedig Csehország kerül kiválasztásra. Az elemzéshez hozzáveszem hazánkat is, amire szintén a közép-kelet-európai önkormányzati modell jegyei a jellemzők. Ugyanennek a fejezetnek a második felében az önkormányzatok saját bevételeit elemzem, hogy milyen és mekkora nagyságú saját bevételekből kell ellátni a különböző mértékű önkormányzati feladatokat. Szintén a modellek szemszögéből történik a vizsgálat.

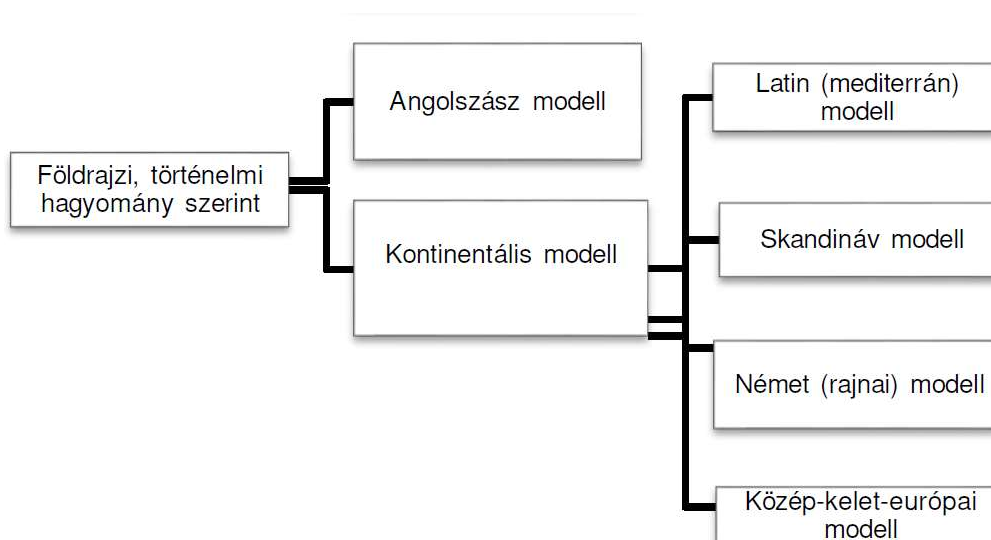
A későbbiekben az önkormányzatok kiadásai és bevételei tekintetében elemzést fogok végezni országonként, amelyhez adataimat az Európai Unió statisztikai hivatalának Eurostat nevű weboldaláról tervezem beszerezni. Két évre vonatkozóan, 2015-re és 2020-ra gyűjtöm be. Azért választok ekkora időtávot, mivel 5 év elteltével jobban látható lesz a változás, hogy miben fejlődtek és hanyatlottak. Valamint 5 év alatt nagy valószínűséggel történtek parlamenti választások is az adott országokban, amikor esetlegesen egy teljesen új igazgatási irányvonalat határoznak meg az új politikai szereplők. Az Eurostat oldaláról kinyert információkat táblázatba foglalom, majd a két különböző év jellemzése után a kiadás és bevétel esetében is egy-egy diagrammon szemléltetem országonként az eltérést a legnagyobb kiadás és legnagyobb bevétel vonatkozásában. Kiadási oldalról a kormányzati kiadások funkciók szerinti osztályozására gyűjtöm az adatokat. A bevételhez két adójellegű és két támogatással kapcsolatos sort választok az összehasonlításhoz, ezután a kiadásaik mértékét tervezem összevetni a bevételeikkel. Egy következő részben vizsgálom, hogy mekkora részt képez az önkormányzatok összes bevételén belül az összes adóbevétel. Továbbiakban elemzésre kerül, hogy a kiválasztott országoknak az összes kormányzati kiadásán belül mekkora részt jelent az összes önkormányzati kiadás. Legvégül az egy önkormányzatra jutó lakosság számot határozom meg az önkormányzati méretet bemutatva a különböző modellek országai tekintetében.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Önkormányzati rendszerek Európában

Az önkormányzatok helyi szintű feladatainak mennyisége országonként más és más. Különbségek vannak a decentralizáció mértékében és pénzügyi forrásaik nagyságában. A különböző önkormányzati modellekben más módon történik a feladatok helyi szintre történő elosztása. „Az erősen decentralizált megoldástól a centralizált megoldásig sokféle módozatot találhatunk, különösen, ha a finanszírozás módját is vizsgáljuk a saját forrásoktól a központi kormányzati transzferek mértékéig nincs egységes standard.” (Bordás, 2019., old.: 43.)

Az egyes országok önkormányzati rendszerét vizsgálva feltűnnek azonos vagy nagyon is különböző jellemzők. A nemzetközi szakirodalom többféle önkormányzati modellt különböztet meg eltérő elemzési szempontok alapján. Az azonos modellekhez sorolt országok sem egyeznek meg teljesen, pusztán több azonos jellemzőjük van.

1. ábra: Európai modellek rendszerezése

Forrás: Bordás Péter A "helyi közpénzek" keletkezésének nemzetközi modelljei

Európa önkormányzati rendszerét két nagy csoportba sorolhatjuk: angolszász modellbe, valamint kontinentális modellbe. A kontinentális modell további 4 részre osztható, a mediterrán, német, skandináv és közép-kelet-európai modellekre.

Az angolszász modellbe Európán belül Egyesült Királyság, Írország, kívül pedig Ausztrália, Új-Zéland, Kanada és az Egyesült Államok (USA) tartoznak. Abban különbözik az európai modellektől, hogy a közigazgatás működését nem a jogi előírások alakították, hanem a szokásjog, királyi előjogok és az általános bíróságok. (Önkormányzatokról Önkormányzatoknak, 2019.) A modell fő sajátossága, hogy az önkormányzatok minden állami szervtől függetlenek, egyedül a Parlament irányítása alá tartoznak. Az önkormányzatok

száma a lakosság és település számhoz viszonyítva kevés, amiből következtetni lehet, hogy nagy integrált szervezetet alkotnak. (Bordás, 2017.) A helyi közügyek terjedelme szűk, feladatkörük nagyjából a parkfenntartásra, a településrendezésre korlátozódik. Hatósági feladatokat nem látnak el.

A mediterrán modell főként Spanyolországban, Olaszországban, Görögországban és Franciaországban terjedt el. A modell országainak sajátossága a centralizált államberendezkedés, ahol a hagyományok dominálnak. A települési önkormányzatok száma viszonylag magas, ami az elaprózódott településszerkezetből adódik - emiatt a rendszer széttagolt. A széttagoltságot a társulási rendszerrel próbálják megoldani. Az állam magasabb szintre telepítette azokat a feladatokat, amelyek meghaladták a települések érdekkörét, ezért szűk a feladatellátási felelősség, ugyanakkor a helyi közfeladatok száma sok. Pénzügyi és gazdasági önállóságuk alacsony mértékű. Ebben a modellben jellemző önkormányzati bevétel az átengedett adók – ez alól Görögország kivételt jelent. Olaszországban, Portugáliában a személyi jövedelemadó, Spanyolországban szintén - de ott bizonyos lakosságszámhoz kötött, Franciaországban pedig az olajtermékek adója kerül átengedésre. (Bordás, 2017.) Az önkormányzatokat erős állami felügyelet jellemzi. Kiadásaikkal az általános közszolgáltatásokra és a gazdasági funkciókra költenek. A modellhez tartozó déli országok nem rendelkeznek átfogó szociális hálóval. (Bakács & Borkó, 2006)

A német modellt többszintű igazgatási rendszer jellemzi. „A hierarchia csúcsán a szövetségi, majd a tartományi, az alján pedig a viszonylag kevés közfeladat ellátásáért felelős önkormányzatok találhatóak. Ez az államberendezkedési forma a német nyelvű országokra, Németországra és Ausztriára jellemző.” (Plósz, 2019). Az önkormányzatok kötelező feladataik mellett önként vállalt feladatokat is teljesítenek. A modellre jellemző, hogy bevételeik díj- és adójellegű bevételekből, konkrét célhoz kötött transzferekből és vagyonuk hasznosításából tevődnek össze. Kis mértékű feladat- és hatáskör a jellemző, ami állami felügyelet alá van vonva. Az önkormányzatok szervei államigazgatási feladatokat is ellátnak az önkormányzati vezetőkön keresztül, akik ebben az esetben nem a helyi közösséget képviselik, hanem az államot. (Deák, és mtsai., 2018.) A feladatellátások során szívesen alkalmazzák a társulások formáit. Minden olyan helyi feladatot elláthatnak, ami nincs konkrétan más szerv feladatköréhez rendelve.

A skandináv modellhez Svédország, Dánia, Finnország, Norvégia és Belgium tartoztak. Alapvetően a központosult berendezkedés jellemző rájuk. Az önkormányzatok széles feladat és hatáskörrel rendelkeznek, valamint nagymértékű a gazdasági önállóságuk. Ezekben az országokban az önkormányzati szektor az államháztartás második legnagyobb alrendszere. (Dr. Lóránt & Dr. Varga) A modell sajátossága az erős települési szint. Nagy méretű önkormányzatok jellemzik ezt a típust - nagy lakosság számmal. A jóléti és az alapvető kommunális szolgáltatások biztosítása a feladatuk. Ebben a modellben a feladatellátás finanszírozásában jelentős szerepe van a magas helyi adóbevételeknek. (Bordás, 2017.)

A közép-kelet-európai modellbe Csehország, Szlovákia, Románia, Lengyelország és hazánk sorolható. Ezen országoknál megfigyelhető, hogy a legtöbb kis település is rendelkezik önkormányzatisággal, Lengyelország esetében integráltabb rendszer figyelhető meg. Közepes méretű a feladat- és hatáskör, melyhez kisebb fokú önállóság tartozik. A központi finanszírozás szerepe jelentős.

1. táblázat: Európai önkormányzati modellek összefoglalása

MODELL	Ország	Jellemzők
angolszász	Egyesült Királyság és Írország	• önkormányzatok száma kevés
		• közszolgáltató tevékenységet végeznek
		• minden állami szervtől függetlenek
		• helyi közügyek terjedelme szűk
kontinentális:		
mediterrán	Spanyolország, Olaszország, Görögország, Franciaország	• önkormányzatok száma kevés
		• elaprózódott település szerkezet
		• feladatok száma kevés
		• kis mértékű pénzügyi és gazdasági önállóság
		• jellemző az önkormányzatok társulási rendszere
skandináv	Svédország, Dánia, Finnország, Norvégia, Belgium	• helyi adókra támaszkodnak
		• gazdasági önállóság jellemzi
		• széles feladat- és hatáskör
		• kis számú, nagyobb méretű önkormányzatok
		• településeket magas lakosság szám jellemzi
német	Németország, Ausztria	• tartományonként eltérő önkormányzati rendszer
		• kevés számú közfeladat
		• bevételeik díj- és adójellegű bevételek, céltámogatások
közép-kelet-európai	Csehország, Szlovákia, Románia, Lengyelország és hazánk	• kis települési önkormányzatok
		• közepes feladat és hatáskör
		• kisebb fokú önállóság

Forrás: Saját szerkesztés Bordás Péter A "helyi közpénzek" keletkezésének nemzetközi modelljei tanulmány alapján

2.1.1. Írország önkormányzati rendszere

2. ábra: Írország térképe

Forrás: <http://irorszag.terkepek.net/map/irorszag-hd.jpg>

Írország parlamentáris köztársaság, mely 26 megyére van felosztva. A végrehajtó hatalmat a kormány gyakorolja. Élén a kormányfő (miniszterelnök) áll, akit a parlament alsóházának jelölése alapján a köztársasági elnök nevez ki. Az államfő (köztársasági elnök) szerepe elsősorban protokolláris. A parlament kétkamarás: alsó- és felsőházból áll.

Írországban a helyi önkormányzatok megyei, városi és települési tanácsok formájában jelennek meg. A 29 megyei és 5 városi tanácsból áll az Ír Köztársaság területe. Mindösszesen 31 helyi önkormányzattal rendelkezik.

A közfeladatellátás centralizáltként határozható meg. Ami azzal a jelentéssel bír, hogy Írországban a közfeladatok ellátása a központi szervekre hárul. A helyi önkormányzatot elsősorban, mint a lakóhely szerinti környezet – parkok, közutak - fenntartójaként vélik. A helyi közszolgáltatások kisebb mértékű kiszolgáltatásában a helyi adózás csekély mértéke az ok, kis számmal azért vannak olyan helyi közfeladatok, melyek a központi finanszírozásból vannak megoldva. Az önkormányzatok felett az önkormányzatokért felelős minisztérium lát el ellenőrzési szerepet. (Balázs, és mtsai., 2016.)

A helyi szinten kötelező feladatokat:

- lakhatással összefüggő kérdések;
- út- és közlekedésfejlesztés, közlekedésbiztonság;
- ivóvízellátás és csatornázás;
- területrendezés és az ezzel kapcsolatos előírások betartatása;
- környezetvédelem;
- szabadidő;
- mezőgazdasági, oktatási, egészségügyi és jóléti alapfeladatok ellátása;
- egyéb, ún. vegyes szolgáltatások

Az önkormányzatok bevételeit négy kategóriába sorolhatjuk:

- 1) az államtól konkrét közfeladat ellátására kapott pénzeszközök,
- 2) díjbevételek (vízdíj, lakbér, vezetői engedély kiállításának díja stb.),
- 3) iparüzési adó jellegű helyi bevételek, elsősorban a helyben működő vállalkozásoktól,
- 4) Helyi Önkormányzati Alap által biztosított források

Egyes feladatokat a helyi hatóság a központi kormányzat megbízásából látja el, ezért díjazásban részesül. Ilyen pl. a gépjárműadó beszedése, illetve a felsőoktatási ösztöndíjakkal kapcsolatos feladatok ellátása.

A helyi választásokat ötévente tartják, a polgármester kiválasztásra évente kerül sor a Tanács tagjai közül. A tanácsstagok jelentős része nem fő tevékenységben végzi a feladatot. A helyi önkormányzás alkalmazottjainak száma nem éri el a 30 000-et Írországban. Lehetőség van két vagy több helyi kormányzatnak az átruházott feladatok ellátása érdekében közös bizottságok felállítására. Ezek tulajdonképpen intézményirányító vagy intézményfenntartó társulások. A helyi önkormányzatoknak létre kell hozni az összeférhetetlenségi szabályokat alkalmazva egy egyeztető és előkészítő bizottságot, amely koordinációs, egyeztető és ellenőrző feladatokat lát el, ők jelentik az összeköttetést a hivatali apparátus, az egyes bizottságok vezetői, a Tanács és a Polgármester között. (Balázs, és mtsai., 2016.)

2.1.2. Ausztriai önkormányzati rendszere

Ausztria a német modellbe sorolható, államformája szövetségi köztársaság. A szövetségi állam kilenc autonóm tartományra van felosztva. A szövetségi és tartományi szint után a helyi önkormányzati következik, amely az állam és önkormányzat együttműködésén alapuló német mintára hasonlít.

3. ábra: Ausztria tartományai

Forrás: https://www.zseninfo.hu/ausztria/a_tartomanyok.html

A szövetségi államberendezkedésre jellemző a több oldalról történő szabályozás. „Az önkormányzatokra vonatkozó szabályokat tehát az egész országra kiterjedő területi hatállyal megállapít egyrészt maga az alkotmány, másrészt a szövetségi jogszabályok, illetve, az adott tartományra kiterjedő területi hatállyal a tartományi jogszabályok.” (Busa , és mtsai., 2018., old.: 7.) Tartományonként az önkormányzatokat érintő jogi szabályozás eltérő, önállóan gazdálkodnak.

A községi tanács önálló közigazgatási egység Ausztriában. Feladata az alapvető döntések meghozatala, rendeletek kibocsátása, a költségvetés elfogadása, bizottságok létrehozása - melyek önálló döntési jogkörrel rendelkeznek. A polgármester egyszemélyes hatóság. Választása tartományonként eltérő lehet, van, ahol a község lakosai választják, valahol pedig a községi tanács. (Balázs, és mtsai., 2016.)

A polgármester:

- a községi tanács elnöke, valamint a községi elnökség vezetője
- irányítja a közigazgatást
- a tanács és az elnökség határozatainak végrehajtását felügyeli
- képviseli a községet
- elsőfokú hatóság a községi igazgatás hatáskörébe tartozó ügyeknél - pl. építéshatósági ügyek

Ausztriában az önkormányzatoknak a központi forrásból származó legfőbb bevétele a pénzügyi kiegyenlítésből származó támogatások. Az elosztás mértékét a szövetségi pénzügyi alkotmány szabályozza a költségek viselésének elve (hatáskörhöz tartozó feladat ellátásból adódik) és a terhek kiegyenlítése elve (ne haladja meg az önkormányzat teljesítő képességét a közigazgatási teher) alapján. Ezeknek az anyagi fedezete a szövetségekben befolyt adóbevételek. Ezek kerülnek elosztásra az állam, a tartományok, valamint a települési önkormányzatok között. Saját bevételeinek jelentős hányadát pedig a Szövetségi Alkotmány felhatalmazása alapján kiszabott saját adókból származó bevételek teszik ki. (Busa , és mtsai., 2018.)

Az önkormányzatok kiadásai: szolgáltatások, gazdasági élet, egészségügy, művészet, kultúra, vallás, közrend és közbiztonság, szociális jólét és lakástámogatás, út-és vízműépítés, oktatás, nevelés, sport és tudomány, általános közigazgatás, gazdaságösztönzés.

Önkormányzati feladat ellátás:

- ivóvízellátás
- kötelező iskola és gyermekfelügyelet
- időotthonok biztosítása
- egyesületek fenntartása
- mentőszolgálat- és tűzoltóság üzemeltetése (Österreichischer Gemeindebund, 2022.)

2.1.3. Olaszország önkormányzati rendszere

Olaszország a mediterrán modellbe tartozik. A modell közös jellemzője a fragmentált településszerkezet - melyből adódik, hogy a helyi önkormányzatok száma sok. A közfeladatok finanszírozásában az állami támogatások és a helyi adóbevételek nagyjából azonos nagyságúak. Az országban az állami és regionális szinten kívüli igazgatási szintjei: a települési (városi és községi) és a provinciális szint.

4. ábra: Olaszország közigazgatási felosztása

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Olaszország%C3%A1g_k%C3%B6zigazgat%C3%A1sa

Olaszország 20 régióból és több mint 100 provinciából áll. A provinciák további decentralizáció céljából további egységekre bonthatók, amik csak igazgatási feladattal vannak felruházva. Az olasz provinciák mára veszítettek fontosságukból, korábban fontos szerepük volt a közigazgatásban, nem engedtek teret a települési önkormányzatoknak. A provinciák a politikusok halogató, határozatlan magatartásának köszönhetik fennállásukat. Az utóbbi években az olasz közigazgatásban ismételten terveznek velük, - a városok és községek koordinálását. A döntés összefüggésbe hozható azzal, hogy a nagy létszámú lakosságot felölelő régiók és a települési szint között méretes távolságot kell áthidalni. A provinciális szervek azért a feladatokért felelősek, amelyek sem a régió, sem a települési önkormányzatok hatáskörébe nem tartoznak. (Balázs, és mtsai., 2016.)

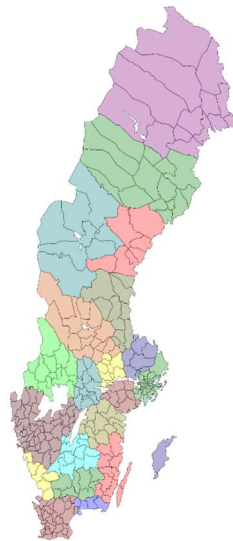
Az ellátandó feladatok széleskörűek. A kisközségekre és a nagyvárosokra érvényes jogi szabályozások megegyeznek. Jellemző a társult önkormányzatok létrehozása.

A községeknek sokáig nem volt fontos szerepük, változás csak a második világháború után lett, amikor is megkezdődött a helyi önkormányzatok kialakítása. Később megreformáláson esett át, de alapvető szerkezetében a reformok hatására sem történt változás.

- A politikai irányítás, ellenőrzés legfontosabb helyi szerve a községi, ill. városi tanács
- A végrehajtó hatalmat a polgármester gyakorolja, aki a végrehajtó bizottság elnöke is,
- A községi tanácsok tagjainak létszáma függ a település nagyságtól, a képviselők száma 15 és 80 fő körülire tehető

- A polgármester az állam helyi szintű képviselője is, aki államigazgatási feladatokat is gyakorol – pl. állami nyilvántartások vezetése, a közbiztonsági és közegészségügyi feladatok. A polgármester 5 évre kerül megválasztásra, szabályozás szerint két ciklust vihet végig egymás után.
- A községi és városi közigazgatásban titkár kinevezésére kerül sor a polgármester által, adminisztratív és jogi tanácsadói feladatokat lát el. Ellenőrzi a helyi eljárások összhangját a felsőbb szintű jogszabályokkal. Ezen kívül segédkezik meghozott határozatok végrehajtásában és a helyi apparátusok vezetésében (Balázs, és mtsai., 2016.)

2.1.4. Svédország önkormányzati rendszere

5. ábra: Svédország megyéi és községei

Forrás:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Sv%C3%A9dorszag_k%C3%B6zigazgat%C3%A1sa#/media/F%C3%A1jl:SWE-Map_Combo2007Coloured.svg

Svédország a skandináv modell része, államformája parlamentáris demokrácián alapuló alkotmányos monarchia. Az ország fejlett gazdasággal rendelkezik. Ebben a modellben a nagyméretű helyi önkormányzatok jellemzőek, amelyek széles felelősségi- és hatáskörrel vannak felruházva, pénzügyi és gazdasági önállóságuk nagy. Helyi igazgatása két részre tagolódik – megyére és községre. A kilencvenes évek elején elfogadott Helyi önkormányzatokról szóló új törvényük az önkormányzatoknak lehetővé tette egy sajátos szervezet kialakítását, ezzel véget vetve a központi szabályzásnak. A helyi önkormányzatok száma a megreformálásnak köszönhetően jelentősen lecsökkent. Cél volt a 2000 főnél kisebb lakos számú települési önkormányzat megszüntetése annak érdekében, hogy a helyi közügyeket magasabb színvonalon és hatékonyabban intézhessék. A megyei feladatok közül számos a településihez került, így ott alig maradt néhány regionális jellegű. Az átalakítás előnye lett, hogy így az önkormányzatok nagyobb részben részesülhettek a központi

költségvetés bevételeiből. Feladat ellátással kapcsolatban általános szabályként érvényesül, hogy a helyi önkormányzatok minden olyan feladatot elláthatnak, ami hatáskörben nem tartozik az államhoz vagy más helyi, megyei önkormányzathoz. (Balogh , 2008.)

Svédország területe 21 megyére és 290 önkormányzatra tagolódik. Az államnak az igazgatásban a helyi önkormányzatok alappillért jelentenek, a közfeladatok sokaságát ellátják. A jóléti szolgáltatásokat helyi szinten nyújtják, így tudnak azok az egyén igényeihez igazodni. (Orosz , 2019/4) A helyi közügyeket választott testületek intézik. Ők döntenek helyi adók mértékéről, helyi közügyekről, költségvetésről. A települési önkormányzatok önállóan is képesek ellátni feladataikat, mert annak finanszírozására adót vethetnek ki. Felelősek a közösségi szolgáltatások jelentős részéért, a legfontosabb feladatok közé tartozik az óvodai, iskolai, szociális és idősgondozási teendők ellátása. A szolgáltatásokat

Kötelező feladatok:

- Szociális ellátás (idősek és fogyatékkal élők ellátása, valamint egyéni és családi gondozás)
- Óvodai, általános és középiskolai oktatás és önkormányzati felnőttképzés
- Tervezési és kivitelezési kérdések
- Környezet- és egészségvédelem
- Köztisztaság és hulladékgazdálkodás
- Lakossági víz- és csatornaszolgáltatás
- Mentőszolgálat
- Válságkészültség és polgári védelem
- Könyvtári feladatok (Sveriges Kommuner och Regioner, 2021)

Önkéntes feladatok:

- szabadidő és kultúra
- foglalkoztatás
- üzlet fejlesztés
- közutak fenntartása (Sveriges Kommuner och Regioner, 2021)

„A feladatokhoz kapcsolódóan helyi szinten az önkormányzatok az összes kormányzati kiadás 50,4%-át költötték el Svédországban 2018-ban, ami jelentős arány európai összehasonlításban, ugyanis a svéd gyakorlathoz hasonlóan csak Dániában (63,6%) és Finnországban (40,1%) ilyen magas ez az érték.” (Gróf, Idegenforgalom helyi adóztatásának vizsgálata európai és hazai vonatkozásban, 2020) A magas mértékű kormányzati kiadásból való részesedés is tükrözi, hogy a modell államaiban a helyi közfeladatok ellátására nagy hangsúlyt fektetnek helyi szinten.

2.1.5. Csehország önkormányzati rendszere

6. ábra: Csehország közigazgatása

Forrás:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Csehorsz%C3%A1g_k%C3%B6zigazgat%C3%A1sa

A közép-kelet-európai modellből Csehország önkormányzatiságát szeretném röviden ismertetni.

Csehszlovákia - az egykori közép-európai szövetségi köztársaság 1993. január 1-én szétvált Csehországra és Szlovákiára. Csehszlovákia a rendszerváltozás előtt 1960 óta a szovjet típusú tanácsrendszer mintája szerint működött. A szovjet mintára épült közigazgatási rendszernek az 1989-es bársonyos forradalom vetett véget, megteremtve ezzel a polgári önkormányzatiságot. Csehország alkotmánya alapján az önkormányzatok kikerültek az államigazgatás rendszeréből és önálló területként érvényesültek. A helyi közügyeket közvetlenül - önmaguk által, valamint közvetetten - képviselő testület útján igazgatják. (Lentner , Nagy, & Hegedűs, 2018)

Az önkormányzatok két csoportra oszthatók:

- települési és
- megyei önkormányzatokra.

Az önkormányzati feladat- és hatáskörökkel kapcsolatban a települési önkormányzatok önállóak és függetlenek, a megyei önkormányzatoknak nincsenek alárendelve. A települési önkormányzatok saját önkormányzati és államtól átruházott hatáskörökkel rendelkeznek, a nagyobb létszámú települések államigazgatási feladatokat is elvégeznek. Csehországban jelenleg 6200 települési önkormányzat működik, amelyre tipikusan jellemző, hogy alig pár száz lakost számlál. A helyi és kerületi önkormányzatoknál a Belügyminisztérium látja el az utólagos törvényességi felügyeletet, melyre a Belügyminisztérium helyi hivatalokat hozott létre. A pénzügyi ellenőrzést a Pénzügyminisztérium és a Legfelsőbb Ellenőrzési Hivatal biztosítja. (Balázs, és mtsai., 2016.)

Az önkormányzati feladatellátás finanszírozása a központi költségvetés által megosztott általános forgalmi adóból, a társasági adóból, a személyi jövedelemadóból és a

nyereményadóból tevődik össze, illetve állami támogatásokból és hozzájárulásokból történik. Az önkormányzat által kivetett adótípus az ingatlanadó, aminek bevétele teljes mértékben a helyi költségvetés részét képezi. (Lentner, Nagy, & Hegedűs, 2018)

2.1.6. Magyarország önkormányzati rendszere

7. ábra: Magyarország megyéi

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/teruletiatlasz/megyek.png>

Magyarország önkormányzata szintén a közép-kelet-európai modellbe sorolható.

A rendszerváltás óta eltelt 30 évben az önkormányzati rendszer számos változáson ment keresztül. Az önkormányzatok jelenlegi működését a 2013. január 1-én életbe lépő Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. (189) törvénye (Mötv.) szabályozza. Az új törvény célja egy modern, költséghatékony, feladatorientált önkormányzati rendszer kiépítése volt. A feladatok az állam és a helyi önkormányzatok között újraelosztásra kerültek, a normatív finanszírozást lecserélték feladatalapú finanszírozásra. Meghatározták az önkormányzati feladatok ellátásának anyagi szükségletét, amely alapja lett az önkormányzatok költségvetési támogatásának. (Nagylaki, 2021)

A magyar államháztartási rendszer központi és önkormányzati alrendszerre osztható. Az önkormányzati alrendszerben a közhatalom helyi szintű gyakorlása valósul meg testületi irányítással. A helyi önkormányzatokkal kapcsolatos szabályzatot Magyarország Alaptörvényének 31–35. cikke tartalmazza.

A helyi önkormányzatok két szintjét különböztetjük meg:

- települési önkormányzatok: a községi, nagyközségi, városi, fővárosi és kerületi önkormányzatok
- területi szintű önkormányzatok: azaz a megyei önkormányzatokat.

A megyei és települési önkormányzatok feladatai teljesen eltérőek, nincsen közöttük függőségi viszonyok.

Az önkormányzatok által ellátandó feladatok kötelező és önként vállalt részre oszthatóak. Az önként vállalt feladatok kiadásaival nem lehet veszélyeztetni a kötelező feladatok

ellátásának biztosítását. A helyi önkormányzat önként csak olyan jellegű feladatokat vállalhatnak, amely jogszabály alapján nincs hozzárendelve más szerv hatáskörébe, a finanszírozását pedig a saját bevételből kell megoldania.

Kötelező feladatok:

- településüzemeltetés,
- óvodai ellátás,
- kulturális szolgáltatás,
- hulladékgazdálkodás,
- szociális szolgáltatások és ellátások,
- helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás,
- egészségügyi alapellátás

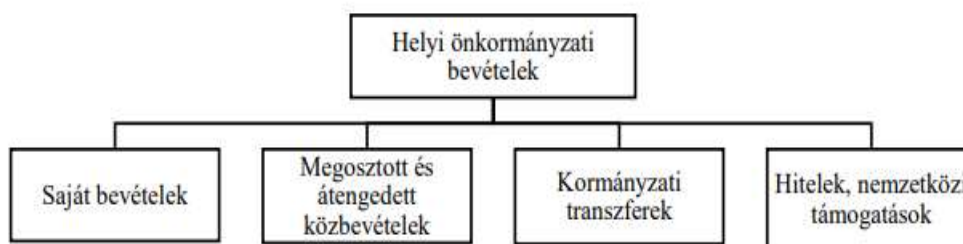
Az önkormányzat feladatainak finanszírozását saját bevételeiből, más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből, valamint központi költségvetési támogatásból oldja meg. Saját bevételei között túlnyomó részt az adóbevételek szerepelnek. Ehhez a jogalapot a Helyi adókról szóló törvény biztosítja. Az önkormányzatok a törvény szerint vagyoni típusú adókat, kommunális típusú adókat és az iparüzési adókat vethetnek ki. Az önkormányzatok gazdálkodásuk során nagy mértékben támaszkodnak a helyi iparüzési adóbevételre, ez az összes helyi adóbevétel 80-85%-át adja. Az átvett pénzeszközök lehetnek államháztartáson kívülről, valamint belülről származóak. Az államháztartáson kívülről származó bevételek nagy mértékben az EU regionális politikáját megvalósító alapokból származnak, amelyek jellemzően a fejlesztések finanszírozását támogatják. (Lentner , Nagy, & Hegedűs, 2018)

A települési önkormányzatok személyi felépítése:

- Élén a polgármester áll, feladata a képviselőtestülettel egyetemlegesen a település irányítása, ellátja a hivatali teendőket, előkészíti és végrehajtja a döntéseket.
- Az alpolgármester a polgármester helyettese, akit a képviselő-testület tagjai közül, polgármester javaslatára választanak titkos szavazással.
- A képviselőtestület feladatköre sokrétű: meghatározzák a helyi adófajtákat és annak mértékét, az önkormányzati tulajdon felett tulajdonost megillető jogokat gyakorolhatnak.
- A bizottságoknak is fontos szerepük van, részt vesznek az önkormányzati célkitűzések megvalósításában, döntés előkészítésben, végrehajtásában és ellenőrzésében. Tagjaik a képviselő testület soraiból kerülnek ki, de lehetnek külsős tagjai is.
- A jegyző az önkormányzat közigazgatási vezetője. (Kormányportál, dátum nélk.)

2.2. Európai önkormányzatok bevételei

A helyi önkormányzatok bevételeit Európa szerte négy nagy csoportba sorolhatjuk:

8. ábra: A helyi önkormányzatok bevételi szerkezete

Forrás: Bordás Péter Miből vagy mire? Vízválasztó az önkormányzati finanszírozásban

2.2.1. Európai önkormányzatok saját bevételei

A közfeladatok egy része az önkormányzati szintre van leosztva, amelynek ellátásához az adóbevételek jelentős anyagi forrást biztosítanak. Az önkormányzatok részesednek az állami adóbevételből, valamint helyi adókat vethetnek ki. Mint ahogy az európai országokban eltérően alakultak ki a helyi önkormányzatok, annak függvényében a helyi adóztatás is sokszínű. (Gróf, 2016)

2. táblázat: Az egyes országokban alkalmazott főbb helyi adónemek

Ország	Helyi adónemek
Csehország	Ingatlanadó
Írország	Ingatlanadó
Olaszország	Vagyonadó, jövedelemadó pótagó, helyi szolgáltatási adó, személyszállítási adó, helyi reklámadó, közterület-használati adó
Magyarország	Iparűzési adó, ingatlanadó, idegenforgalmi adó, kommunális adó, települési adó
Ausztria	Ingatlanadó, kommunális adó
Svédország	Helyi jövedelemadó

Forrás: Saját szerkesztés Gróf Katalin A helyi adórendszermodellek és az alkalmazott főbb helyi adónemek sajátosságai Európában című tanulmánya alapján

Az angolszász típusú rendszerek centralizáltak, a helyi kormányzati szintre jutó közfeladatok köre viszonylag szűk. A helyi önkormányzatok bevételeit vagyoni típusú helyi adó, az ingatlanadó biztosítja.

A skandináv modellben az önkormányzatok bevételeinek fontos szerepe van a nagy mértékű feladatok kiszolgálásában. „A modellben a személyi jövedelemadó pótagóztatása teremti meg az önkormányzati adóbevételeket. A nemzeti és a helyi jövedelemadót a

munkából és üzleti tevékenységekből származó bevételek után együttesen vetik ki.” (Gróf, Idegenforgalom helyi adóztatásának vizsgálata európai és hazai vonatkozásban, 2020) Svédországban az adóbevételek az összes önkormányzati bevételnek majdnem a háromnegyedét teszik ki, mértékét maguk határozzák meg. Jellemző, hogy önkormányzatok az illetékességi területükön ingatlan díjat fizettetnek. A jelentős mértékű helyi adóbevételnek köszönhetően nincs függőségi viszony a központ költségvetési támogatásokkal kapcsolatban és kiszámítható az önkormányzati költségvetés. (Gróf, Idegenforgalom helyi adóztatásának vizsgálata európai és hazai vonatkozásban, 2020)

A mediterrán modellben a helyi önkormányzat jelentős bevételét képezik a vagyonadók és szolgáltatási adók. Olaszországban hazánkhoz hasonlóan az iparűzési adó jelenti a bevételi forrásának fő részét. (Plósz, 2019)

A német önkormányzati modellbe tartozó ausztriai önkormányzatok bevételének is jelentős hányadát a helyi adóbevételeik alkotják. Ezen kívül még forrást jelentenek a szolgáltatásból származó bevételek, az önkormányzati intézmények és létesítmények használati díjai, illetve a pénzügyi adósságokból származó bevételek. „Az önkormányzatok adó- illetve díjbevételének legnagyobb mértékét a kommunális adóból (65.3%), illetve földadóból (16.6%) befolyt bevétel alkotta 2016-os év során.” (Busa, és mtsai., 2018.)

A közép-kelet-európai modellhez sorolható Csehország önkormányzati bevétele négy részből tevődik össze: az adóbevételek, a nem adójellegű bevételek (például az önkormányzat vállalkozási tevékenységeiből, az ingatlanbérletből vagy –eladásból származó források), felhalmozási és tőkebevételek, valamint támogatások és hozzájárulások. Az ingatlanadó és a helyi díjak is a bevételi forrását képezik. (Lentner, Nagy, & Hegedűs, 2018) Magyarországon szintén a saját bevétel részét képezik a helyi adók. Az önkormányzatok képviselőtestülete a helyi adókat az 1990. évi C. törvény alapján rendeletben állapítja meg. A helyi adók fajtái: vagyoni típusú helyi adók - az építményadó és telekadó tartozik ide, a kommunális típusú helyi adók - ami magánszemélyek kommunális adóját és az idegenforgalmi adót foglalja magába, valamint a helyi iparűzési adó. A helyi adókon kívül a saját tevékenységből, vállalkozásból, és az önkormányzati vagyon hasznosításából származó bevétel, átvett pénzeszközök, külön törvény szerint az önkormányzatot megillető illeték, bírság, díj, továbbá az önkormányzat és intézményei sajátos bevételei képezik a saját bevételt. (Dr. Erdős, 2014.)

2.2.2. Kormányzati transzferek

Mindegyik önkormányzati modellnél jelen van a központi kormányzati támogatás, csak annak mértékében van eltérés. „Természetesen a kormányzati transzferek lehetnek kétirányúak, azaz az alsóbb szintről a felsőbb szint felé haladók is, ugyanakkor szűk értelemben a kormányzati transzferek alatt a központi kormányzattól az alsóbb szintű kormányzatoknak történő pénzáttalást értjük, mely a fiskális decentralizáció keretén belül valósul meg.” (Bordás, 2017.)

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Szakdolgozatomban kutatásom célja az európai helyi önkormányzatok működésének, szervezeti felépítésének, pénzügyi helyzetének vizsgálata. Információt gyűjtöttem, hogy a szomszédos és távolabban fekvő országokban hogyan osztják el a feladatokat az állam és helyi önkormányzatok között, milyen a finanszírozási rendszer. Az országokat milyen településtípus jellemzi. Majd a saját bevételek témakört boncolgattam modellek szerint.

Dolgozatom szekunder kutatás alapján készült el. Online könyvtárból könyvhöz, webes felületen könyvekhez és folyóiratokhoz jutottam. A témával kapcsolatban túl sok szakirodalom nem áll rendelkezésre.

Európa önkormányzatait különböző modellekbe csoportosítjuk eltérő elemzési szempontok alapján. Egyik elemzési szempont lehet a közigazgatásban az intézmények kapcsolata. „A centralizáció és a decentralizáció területszervezési elvek a közigazgatásban.” (Dr. Temesi, 2018., old.: 23.) Ezek az elvek meghatározzák az államok közigazgatásának szervezeti felépítését. A centralizáció esetében egy központosított országban a hatalom és a döntés a központi államszerv kezében van, aki a végrehajtásban közreműködő szerveknek kötelező eljárási szabályokat írnak elő. A végrehajtó szervek között pedig hierarchikus viszony áll fent, a magasabb helyen lévő szerv irányítási joggal bír a hierarchiában alacsonyabb helyen levővel szemben. A decentralizáció fennállásánál a közfeladatokat nem a központi szervek látják el, hanem azok alsóbb szintre vannak telepítve. A feladatokat átestélik az önállóan működő közigazgatási szervekre. A modern állam sok réti közfeladatot lát el, amelyre önmagukban a központi kormányzati szervek nem képesek, a feladat átruházás kapcsán pedig azok oda kerülnek, ahol azokat a leghatékonyabban látják el. (Dr. Temesi, 2018.)

Az országok közigazgatási rendszerén kívül a fiskális politikában is eltérések vannak. Az egyes önkormányzatok jellemzése után dolgozatom következő részében azok saját bevételeit vizsgáltam, melyen belül a helyi adóknak jelentős szerük van. Saját bevétel részét képezi még a megosztott és átengedett közbevételek, kormányzati transzferek, hitelek és nemzetközi támogatások.

Az európai önkormányzatok kiadására és bevételeire vonatkozóan elemzést végeztem. Adataim az Eurostat weboldalról származnak. Az eredmények GDP %-ban vannak feltüntetve. Kiadási oldalról a kormányzati kiadások funkciók szerinti osztályozása szerint gyűjtöttem az adatokat, azaz a COFOG-ra. Az elnevezés az angol megfelelőjének kezdőbetűiből került meghatározásra. Ez az osztályozás 10 főcsoportba sorolja a kormányzati szektor kiadásait. Mint általános közszolgáltatások, védelem, közrend és közbiztonság, gazdasági ügyek, környezetvédelem, lakás és közösségi szolgáltatások, egészségügy, valamint szabadidő, kultúra és vallás kategóriákba. A bevételi résznél kettő adóbevétel jellegű sort és kettő támogatással kapcsolatos sort választottam az összehasonlításhoz. Ezek sorban az összes adóbevétel, egyéb termelési adók, egyéb tőketranszferek és beruházási támogatások, valamint az egyéb folyó transzferek. Majd a következő fejezetben összes bevételt és az összes kiadást hasonlítottam össze. Továbbiakban az önkormányzati adóbevétel részarányát analizáltam az összes adóbevételhez viszonyítva és az önkormányzatok összes kiadás hányadát az összes kormányzati kiadásból vizsgáltam. Legvégül az egy önkormányzatra jutó lakosságszámot elemeztem az önkormányzatok méretét bemutató.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

4.1. Helyi önkormányzati kiadások és bevételek alakulása a különböző önkormányzati modellek esetében

Az európai önkormányzati modelleknél kiválasztottam mindegyikhez tartozóan egy országot az elemzésem elvégzéséhez. Mind a kiadási, mind a bevételi oldalról hazánkat is belevettem a kimutatás elkészítésébe, adataim a 2015-ös és 2020-as évet tükrözik.

4.1.1. Helyi önkormányzati kiadások

Az önkormányzati kiadások összehasonlításához adatokat gyűjtöttem és táblázatba foglaltam. A kormányzati kiadások funkciók szerinti osztályozásának főcsoportjait vizsgáltam önkormányzati szinten.

3. táblázat: A helyi önkormányzatok kiadása hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országaiban 2015-ös évre vonatkozóan (GDP %-ban)

	2015					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Általános közszolgáltatások	1,3	0,1	2,5	1,8	1,4	2,6
Védelem	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Közrend és közbiztonság	0,2	0,1	0,2	0,0	0,2	0,2
Gazdasági ügyek	2,1	0,5	1,8	1,3	1,0	1,5
Környezetvédelem	1,0	0,3	0,8	0,9	0,2	0,3
Lakás és közösségi szolgáltatások	0,5	0,3	0,4	0,8	0,2	0,5
Egészségügy	1,5	0,0	6,9	0,3	1,9	6,6
Szabadidő, kultúra és vallás	0,8	0,2	0,3	0,7	0,5	0,8
Oktatás	3,1	0,0	0,9	1,1	1,4	5,0
Szociális védelem	1,0	0,5	0,7	0,8	1,8	6,5
Összesen:	11,5	2,0	14,5	7,7	8,6	24,0

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

Az önkormányzatok kiadásait elemezve a táblázatból megállapítható, hogy jelentős eltérés mutatkozik az egyes országok között. 0-tól 6,9 %-os értékig változik a tendencia. A 2015-ös évben egy konkrét területre Olaszország költött a legtöbbet - a GDP 6,9 %-át - egészségügyi feladatra. Legmagasabb értékű kiadás Csehországban 3,1 %, - az oktatásra, Írországon 0,5 % - szociális védelemre és gazdasági ügyekre, hazánkban 1,8 % - általános közszolgáltatásra, Ausztriában 1,9 % - egészségügyre, Svédországban pedig 6,6 % szintén egészségügyi területre került felhasználásra. Ha összességében vizsgáljuk a kiadást, a kimutatásban látható, hogy

Svédország önkormányzata költötte a legtöbbet, a GDP 24,0 %-át, míg Írországa a legkevesebbet 2,0 %-ot. Az alacsony mértékű %-os értéket az angolszász modellre jellemző helyi közügyek szükségességével magyarázám.

4. táblázat: A helyi önkormányzatok kiadása hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országában 2020-as évre vonatkozóan (GDP %-ban)

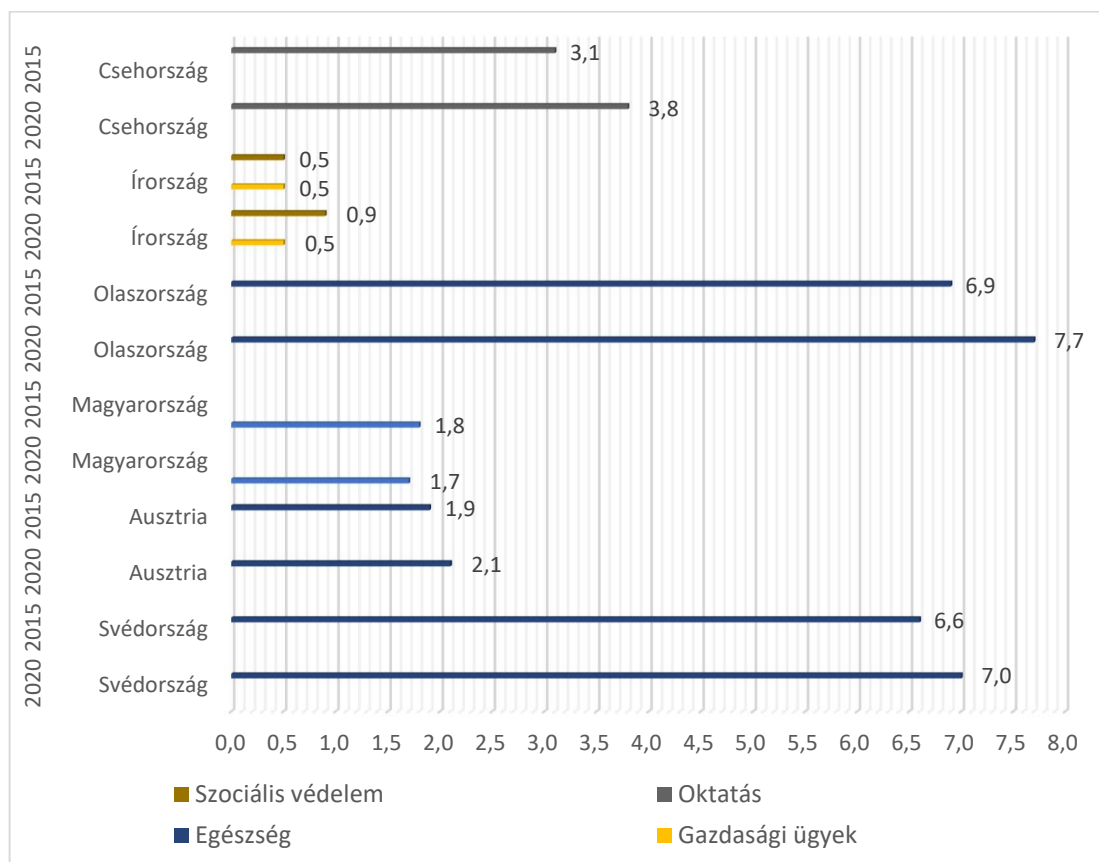
	2020					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Általános közszolgáltatások	1,5	0,1	2,4	1,7	1,4	2,7
Védelem	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Közrend és közbiztonság	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,2
Gazdasági ügyek	2,3	0,5	1,9	1,2	1,0	1,6
Környezetvédelem	0,7	0,2	0,9	0,3	0,2	0,4
Lakás és közösségi szolgáltatások	0,5	0,4	0,4	0,6	0,1	0,6
Egészségügy	1,9	0,0	7,7	0,3	2,1	7,0
Szabadidő, kultúra és vallás	0,8	0,2	0,3	0,7	0,5	0,9
Oktatás	3,8	0,0	1,0	0,9	1,6	5,5
Szociális védelem	1,2	0,9	0,8	0,8	2,0	6,4
Összesen:	12,9	2,4	15,6	6,5	9,0	25,3

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

A közigazgatásban 5 év sok változást hozhat. Előző vizsgált időszakhoz képes 5 évvel későbbi adatokat veszek görcső alá.

Az egyes országokon belüli legnagyobb kiadás az adott feladatokkal kapcsolatban és az országok összes kiadásának nagysága közötti rangsor semmit nem változott, csak a %-os mérték. Minden esetben növekedés a jellemző, azonban kivétel ez alól Magyarország, mert itt csökkenés volt. Míg 2015-ben általános közszolgáltatás területre 1,8 %-os kiadás történt, 2020-ban ez csak 1,7 % volt és az összesen sorban is csökkenés mutatkozik 1,2 %-kal. 2020-ban is az olasz önkormányzat költött a legtöbbet egy feladatra vonatkozóan, ez szintén az egészségügyi ellátásra történt 7,7 %-os mértékben. Ez az adat 0,8 %-kal volt több a 2015-ös évhez képest. Cseh országban a GDP 3,8 %-át költötte oktatási területre, ez 0,7 %-os többlet kiadást jelent. Írországban 0,9 %-os a kiadás szociális védelemre, ez 0,4 %-kal magasabb az előző vizsgált időszakhoz képest, gazdasági ügyek finanszírozásának mértékében nem történt változás. Ausztria az egészségügyi területre fordított 2,1 %-ot, ez 2015-ben 0,2 %-kal volt kisebb mértékű. Svédországban pedig szintén az egészségügy területén az 5 évvel korábbi adathoz képest 0,4 %-os növekedés figyelhető meg.

1. diagram: Kiadás változásának kimutatása országonként 2015-ös és 2020-as évre vonatkozóan

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

4.1.2. Helyi önkormányzati bevételek

„Bár a helyi önkormányzatok pénzügyi forrásai igen sokrétűek lehetnek, de a nemzetközi és a hazai szakirodalom alapvetően négy nagy csoportba rendezi azokat, úgymint: saját bevételek, megosztott és átengedett közbevételek, kormányzati transzferek, valamint hitelek és nemzetközi támogatások.” (Bordás, 2017., old.: 127.)

A kiadáshoz hasonlóan az önkormányzati bevételek egyes fajtájának adatait táblázatba gyűjtöttem, kiadási oldal után a bevételt is elemzem. Ugyanúgy a 2015-ös és 2020-as évekre vonatkozóan gyűjtöttem adatokat. Két adóval és két támogatással kapcsolatos tételt választottam az összehasonlításra. Elsőként az önkormányzatok legnagyobb mértékű bevételi forrására, az összes adóbevételre származtattam adatot. A sorban az egyéb termelési adók következnek, amelyet úgy jellemezzük, hogy minden egyéb, a termelési folyamathoz kapcsolható adó, amely nem tekinthető termékadónak. A tőketranszfer alatt viszonzatlan tőkeátutalásokat értünk. Ekként kell elszámolni a beruházási támogatásokat, az ingyenesen juttatott állóeszközöket és a kölcsönös megállapodás szerinti adósság elengedést. A tőketranszferek általában nagy összegű, nem rendszeres bevételek, támogatások. Míg a folyó transzfer viszonzatlan folyó átutalás. Ez lehet pénzbeli vagy dologi forma, ami általában kis összegű és rendszeres.

5. táblázat: A helyi önkormányzatok bevétele hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országában 2015-ös évre vonatkozóan (GDP %-ban)

	2015					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Összes adóbevétel	5,0	0,5	4,9	2,2	1,2	12,6
Egyéb termelési adók	0,2	0,5	3,1	0,4	1,2	0,0
Egyéb tőketranszferék és beruházási támogatások	1,1	0,6	0,6	2	0,3	0,3
Egyéb folyó transzferék	4,0	0,7	7,5	2,9	5,3	7,9
Összesen:	10,3	2,3	16,1	7,5	8,0	20,8

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

2015-ös évben az általam vizsgált bevételekben a Svéd önkormányzati rendszer összes adóbevétele a legmagasabb értékű, 12,6 %. Ugyan ebben a kategóriában legnagyobb a cseh önkormányzat bevétele is, 5,0 %. Az önkormányzatok legnagyobb bevételi forrását Írországban 0,7 %-kal, Olaszországban 7,5 %-kal, hazánkban 2,9%-kal, míg Ausztriában 5,3 %-kal egyformán az egyéb folyó transzferék jelentik. Az elemzett bevételi típusokból Svédországnak származik a legtöbb bevétele 20,8 %-kal, míg a legkevesebb Írországnak, csak 2,3 %.

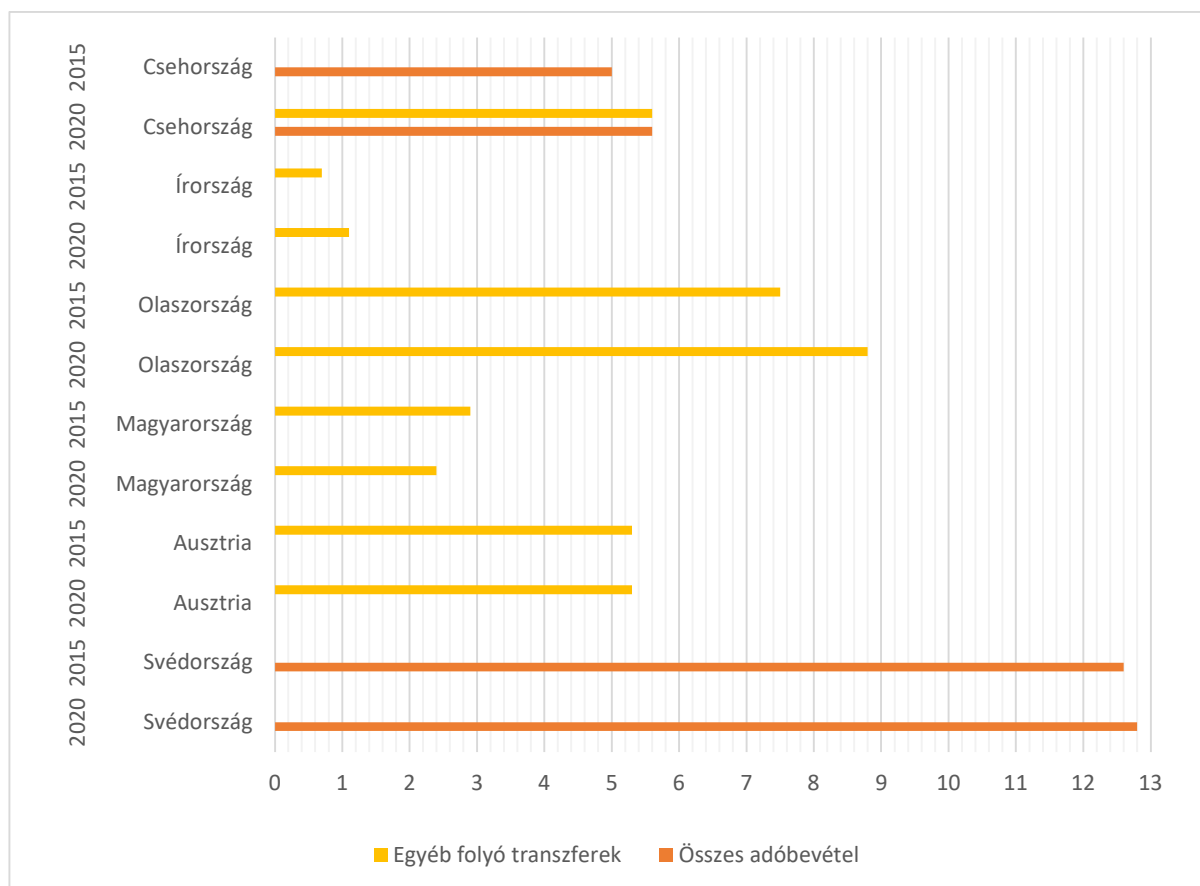
6. táblázat: A helyi önkormányzatok bevétele hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országában 2020-as évre vonatkozóan (GDP %-ban)

	2020					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Összes adóbevétel	5,6	0,2	4,1	1,9	1,3	12,8
Egyéb termelési adók	0,2	0,2	2,3	0,3	1,2	0,0
Egyéb tőketranszferék és beruházási támogatások	0,7	0,7	0,6	1,4	0,3	0,2
Egyéb folyó transzferék	5,6	1,1	8,8	2,4	5,3	9,5
Összesen:	12,1	2,2	15,8	6,0	8,1	22,5

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

Párhuzamot vonva a kiadással, a bevételeknél is érvényes a megállapításom, miszerint mindenhol növekedés figyelhető meg az országokénti legmagasabb érték tekintetében, kivétel ez alól Ausztria - ahol nem történt változás, maradt az 5,3 % - és Magyarország, ahol 2,9-ről 2,4-re csökkent a folyó transzferek %-os értéke. Csehországnál a legnagyobb értékű összes adóbevétel kategória mellé felzárkózott ugyanakkora értékkel az egyéb folyó transzferek, mindegyik 5,6 %-os mértékű támogatást jelent. Míg a 2015-ös évben az első 5,0 %-os volt, a második csak 4,0 %. Írország esetében az egyéb folyó transzfereknél 0,4 %-os növekedés történt az 5 évvel korábbi adathoz képest. Szintén ugyanebben a támogatási formában Olaszországnál 7,5 %-ról 8,8 %-ra nőtt az érték. Svédországban a vezető összes adóbevétel sor a 2015-ös évben 12,6 %-os értéktől 0,2 %-kal lett magasabb a 2020-as évre. Ha az összesen sort nézzük, a legtöbb támogatás mértéke - mely Svédország esetében figyelhető meg – 20,8 %-ról 22,5 % -ra nőtt 5 év elteltével. Ausztriánál annak ellenére, hogy nem történt változás a 2015-ben legnagyobb mértékű bevételnél 2020-ra - az egyéb folyó transzfereknél - értéke azonos maradt, az összes támogatás 0,1 %-kal nőtt. A legkisebb nagyságú összes támogatás Írországnál van az elemzett bevételekből, ez 2015-ös évhez képest 0,1 % -kal csökkent, 2020-ban csak a GDP 2,2 %-a.

2. diagram: Bevétel változásának kimutatása országoként 2015-ös és 2020-as évre vonatkozóan

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

4.1.3. Helyi önkormányzatok összes bevételének és kiadásának összevetése

Következőkben azzal kapcsolatban készítettem összehasonlító táblázatot, hogy az egyes országok helyhatóságainak mekkora az összes bevétele és mekkora az összes kiadása, azaz a bevételeik mennyire fedezik a kiadásait. Vizsgált időszak a 2015-ös és 2020-as év továbbra is.

7. táblázat: Összes bevétel és az összes kiadás összehasonlítása 2015-ben (%-ban)

	2015					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Összes bevétel (GDP %-ban)	11,9	2,2	15	7,9	8,5	23,9
Összes kiadás (GDP %-ban)	11,5	2,0	14,5	7,7	8,6	24,0
Összes bevétel a kiadás hányadában %-ban kifejezve	103,5	110,0	103,4	102,6	98,8	99,6

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

Írország esetében a legnagyobb a számolt összehasonlító érték, 110 %. Az összes bevétel 10 %-kal több, mint az összes kiadás. Csehországnál, Olaszországnál és Magyarországnál is az figyelhető meg, hogy az összes bevételek értéke meghaladta az összes kiadásokét. Ausztria és Svédország esetében ez nem így történt a 2015-ös évben. Mind két országnál több volt a kiadás GDP értékben kifejezve 0,1 %-kal, mint a bevétel.

8. táblázat: Összes bevétel és az összes kiadás összehasonlítása 2020-ban (%-ban)

	2020					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Összes bevétel (GDP %-ban)	13,5	2,4	15,3	6,5	8,7	25,6
Összes kiadás (GDP %-ban)	12,9	2,4	15,6	6,5	9,0	25,3
Összes bevétel a kiadás hányadában %-ban kifejezve	104,7	100,0	98,1	100,0	96,7	101,2

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

Az 5 évvel ezelőtti adatokhoz viszonyítva történt változás. Svédország önkormányzatának gazdálkodásában 2020-ban már az összes bevételei meghaladták az összes kiadásait. Magyarországnál és Írországnál megegyezett a kiadás és a bevétel mértéke, de a 2015-ös évhez viszonyítva csökkenés figyelhető meg mind két országnál. Csehországnál egyedülként a növekedés a jellemző, míg korábban 3,5 %-kal haladta meg a bevétel a kiadást, 2020-ban már 4,7 %-kal. Olaszországban és Ausztriában viszont a kiadások voltak a magasabbak. Olaszország esetében nőtt a bevétel a korábbi vizsgált időszakhoz képest, de a kiadása is nagyobb mértékű lett és meghaladta bevételeit. Ausztria esetében is ugyan ez történt.

4.1.4. Helyi önkormányzati adóbevétel részaránya az összes bevételből

A helyi önkormányzatok bevételeiben jelentős szerepe van az adóbevételnek. Egyrészt részesednek az állami adóbevételből, másrészt helyi adókat vethetnek ki. Következésképpen azt vizsgálom - mint az előzőekben is a 2015-ös és 2020-as évre vonatkozóan, hogy hány %-át teszi ki az összes adóbevétel az összes bevételnek.

9. táblázat: Az összes adóbevétel meghatározása az összes bevételen belül 2015-ben (%-os értékben)

	2015					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Összes bevétel (GDP %-ban)	11,9	2,2	15	7,9	8,5	23,9
Összes adóbevétel (GDP %-ban)	5,0	0,5	4,9	2,2	1,2	12,6
Helyi adóbevétel mértéke az összes bevételben %-ban	42,0	22,7	32,7	27,8	14,1	52,7

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

A táblázatból kitűnik, hogy a helyi adók a svéd önkormányzat összes bevételeinek teszik ki a legnagyobb részét, több mint a felét. Ez 52,7 %. Ebben az országban a települési önkormányzatok önállóan is képesek ellátni feladataikat, mert annak fedezetére adót vethetnek ki. Majd a sorban Csehország követi 42,0 %-kal, ahol az önkormányzat által kivetett adótípus az ingatlanadó. Sorban harmadik helyen áll Olaszország 32,7 %-kal. A mediterrán modellben - amelyhez tartozik jellemző, hogy az állami támogatások és a helyi adóbevételek mértéke nagyjából megegyezik. Hazánkban a vizsgált mérték 27,8 %-ot tesz ki. A helyi adók széles skálán mozognak, iparűzési adó, ingatlanadó, idegenforgalmi adó, kommunális adó, települési adó a jellemző adónemek. Írország esetében a többi országhoz viszonyított kismértékű összes önkormányzati bevételnek a 22,7 %-át képviseli az összes adóbevételei rész. A sort Ausztria zárja a 14,1 %-kal. Jellemző az országra, hogy az összes

bevételen belüli saját bevételek kategóriában jelentős hányadot az adókból származó bevételek teszik ki.

10. táblázat: Az összes adóbevétel meghatározása az összes bevételen belül 2020-ben (%-os értékben)

	2020					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Összes bevétel (GDP %-ban)	13,5	2,4	15,3	6,5	8,7	25,6
Összes adóbevétel (GDP %-ban)	5,6	0,2	4,1	1,9	1,3	12,8
Adóbevétel mértéke az összes bevételben %-ban	41,5	8,3	26,8	29,2	14,9	50,0

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

A 2020-as évre vonatkozóan a rangsort illetően történt változás. Írország a 8,3 %-os mértékű részesedésével hátra szorult a vizsgált országok közül az utolsó helyre, Olaszország és Magyarország esetében pedig felcserélődött a sorrend. Svédország továbbra is vezető helyen van, kis mértékű csökkenés figyelhető meg, 2020-ban 50 %-át jelenti az adóbevétel az összes bevételének a helyi önkormányzatoknál. Csehországnál 0,5 %-os, Olaszország esetében pedig 5,9 %-os csökkenés történt az előző időszakhoz képest. Magyarország és Ausztria esetében növekedés figyelhető meg. Hazánkban az összes bevételben és az azon belüli összes adóbevételben is csökkenés történt. Az összes bevétel GDP %-os értéke 1,4 %-kal, az összes adóbevételé 0,3%-kal csökkent. Mivel az összes bevételben történt a nagyobb mértékű csökkenés, ezért az adóbevétel nagyobb hányadát teszi már ki. Ausztriában 14,1-ről 14,9-re nőtt a %-os érték az 5 évvel későbbi időszakra.

4.1.5. *Helyi önkormányzatok összes kiadásának részaránya az adott ország összes kormányzati kiadásából*

Jelenlegi kimutatásomban azt vizsgálom, hogy az adott ország önkormányzati kiadása mekkora mértékű az összes kormányzati kiadáson belül, adataim %-ban kifejezve. Ezeknek a számításoknak az eredményeivel azt lehet szemléltetni, hogy az egyes államokban a közfeladat ellátásra kiadásaik mekkora hányadát költik el.

11. táblázat: Az összes helyi önkormányzati kiadás meghatározása az összes kormányzati kiadáson belül 2015-ben (%-os értékben)

	2015					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Helyi önkormányzatok összes kiadása (GDP %-ban)	11,5	2,0	14,5	7,7	8,6	24,0
Kormányzati összes kiadás (GDP %-ban)	41,9	29,1	50,3	50,4	51,1	49,3
Önkormányzati kiadás mértéke a kormányzati kiadásban %-ban	27,45	6,87	28,83	15,28	16,83	48,68

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

Az összes kormányzati kiadáson belül Svédország esetében az önkormányzati kiadás 48,68 %-ot jelentett. Olaszország esetében ez 28,83 %-ot tesz ki. A sorban Csehország a harmadik a 27,45 %-kal. Ausztria esetében az érték 16,83 %, míg Magyarországnál 15,28 %. Írország a sereghajtó, a maga 6,87 %-ával. Egyedül Svédországnál megfigyelhető, hogy a helyi önkormányzat összes kiadása GDP %-ban közel a fele a kormányzati összes kiadás GDP %-os értékének. Ezzel szemben a többi országnál ilyen magas arány nem megfigyelhető.

12. táblázat: Az összes helyi önkormányzati kiadás meghatározása az összes kormányzati kiadáson belül 2020-ben (%-os értékben)

	2020					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Helyi önkormányzatok összes kiadása (GDP %-ban)	12,9	2,4	15,6	6,5	9,0	25,3
Kormányzati összes kiadás (GDP %-ban)	47,2	27,3	56,8	51,1	56,7	52,1
Önkormányzati kiadás mértéke a kormányzati kiadásban %-ban	27,33	8,79	27,46	12,72	15,87	48,56

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat adatai alapján.

2020-as évben Svédország kormányzati összes kiadásának 48,56 %-át tette ki az összes önkormányzati kiadás. A 2015-ös évben felállított rangsor nem változott, csak a %-os mértékek. Írország esetében ismételten a legkisebb a helyi önkormányzati kiadási hányad. Csehország és Olaszország %-ban kifejezett értéke csak néhány tizeddel tér el egymástól. Írország kivételével mindenhol csökkenés látható az önkormányzati kiadás kormányzati kiadáshoz viszonyított értékében, Csehország és Svédország esetében minimális a hanyatlás. Magyarországnál közel 3 %-os, míg Ausztriánál és Olaszországnál nagyjából 1 %-os a visszaesés.

4.2. Helyi önkormányzatok nagyságának meghatározása az önkormányzatok számának és az ország lakosság számának függvényében

13. táblázat: Egy helyi önkormányzatra jutó lakosok számának összehasonlítása országoként 2018-as évre vonatkozóan

	2018					
	Közép-kelet-európai modell	Angolszász modell	Mediterrán modell	Közép-kelet-európai modell	Német modell	Skandináv modell
	Csehország	Írország	Olaszország	Magyarország	Ausztria	Svédország
Helyi önkormányzatok száma	6258	31	7960	3178	2098	290
Lakosság szám	10 629 928	4 867 316	60 421 760	9 775 564	8 840 521	10 175 214
Egy önkormányzatra jutó lakosok száma	1 699	157 010	7 591	3 076	4 214	35 087

Forrás: Saját szerkesztés az Eurostat és OECD adatok alapján.

Az önkormányzati modellek alapvetően méretük, feladatai és pénzügyi forrásaik nagysága alapján kerülnek bekategorizálásra. Méretüket az egy önkormányzatra jutó lakosok számával lehet kifejezni.

Írországban a legmagasabb ez az érték a vizsgált országok közül, 157 010 fő jut egy önkormányzat irányítása alá. Az angolszász modellre jellemző, hogy közfeladat ellátás szempontjából a leginkább centralizált. Ebből kifolyólag a helyi önkormányzatok száma kevés, Írország esetében ez 31 volt 2018-ban.

A sorban Svédország következik, ott 35 087 fő tartozik egy önkormányzathoz a vizsgált időszakban. Szintén nagy méretű önkormányzat. A skandináv modellre jellemző - az angolszász modellel ellentétben- a széles feladat és hatáskör, itt erős a település szint. Az önkormányzatok száma 290. Az önkormányzati szektor az államháztartás második legnagyobb alrendszere ebben az országban.

A következő Olaszország, hatalmas a különbség Svédországhoz képest, csak ötöd annyi lakos tartozik egy önkormányzathoz, 7 591 fő. Olaszországot fragmentált településszerkezet

jellemzi, 7 960 a települési önkormányzatok száma, ami soknak mondható. A vizsgált országokhoz képest ez a legnagyobb szám a helyi önkormányzatok számát illetően.

Ausztriában az egy önkormányzatra jutó lakosok száma 4 214. Ausztria föderatív berendezkedésű állam, hierarchizált a közigazgatása, a helyi szint kevésbé decentralizált, a helyi önkormányzatok száma 2 098.

A közép-kelet-európai modellre jellemző, hogy a legtöbb kis település is rendelkezik helyi önkormányzattal. Magyarországon ez a szám 3 178 volt 2018-ban, az egy önkormányzatra jutó lakosok száma pedig 3 076. Szintén ebbe a modellbe tartozik Csehország, ahol az egy önkormányzatra jutó lakosok száma csaknem a fele hazánkénak. Mivel a lakosság szám nincs túl messze egymástól, arra lehet következtetni, hogy Csehországban a hazainak megközelítőleg a dupla annyi helyi önkormányzata van.

5. KÖVETKEZTETÉS

A helyi önkormányzatok kiadása és bevétele elemzésénél megfigyelhető, hogy mindegyik kategóriában mind a két vizsgált évben a Svéd önkormányzatnak voltak az összesítésnél a legmagasabb értékei a GDP %-ában. Legtöbbet az egészségügyi területre költött, majd ezt követi a sorban nem sokkal lemaradva az oktatás és szociális védelem kiadásai. Bevételi forrása az adóbevételből elég magas arányú. A többi vizsgált országhoz képest a duplája az érték. Az adóbevétel kategória után a második legnagyobb bevételi forrása az egyéb folyó transzferek, ebben is vezet a többi vizsgált országhoz képest. Svédország a skandináv modellhez tartozik. Az elemzésben az adatok jól tükrözi a modell sajátosságát, miszerint a jóléti és az alapvető kommunális szolgáltatások biztosítása a feladatuk és a feladatellátás finanszírozásában jelentős szerepe van a helyi bevételeknek, valamint a feladatok ellátáshoz a forrás is biztosított.

Az összesített adatnál míg Svédországnak volt a legmagasabb értéke a GDP %-ának - ami a kiadásait és bevételeit szemlélteti - addig Írországé volt mindkét oldalról a legalacsonyabb. A két mutatószám alacsony értéke az önkormányzati feladatok kevés mennyiségével van összefüggésben, Írországbán a közfeladatellátás a központi szervekre hárul. Legtöbbet gazdasági ügyekre és szociális védelemre költött, nagyjából a felét az összkiadásának. Fő bevételi forrása a folyó transzferekből származik. Írország az angolszász modellbe tartozik. Ennél a típusnál az állami újraelosztás mértéke alacsony, amiből következik, hogy az adószint is alacsonyabb, mint máshol Európában. Gyenge családtámogatási rendszer jellemzi és az egészségügy és oktatás területen sem fejlett a szociális ellátórendszer.

Csehország kiadásának és bevételeinek nagyságát tekintve a vizsgált országok között a középmezőnyben foglal helyet. Költségeinek legnagyobb részét az oktatás jelenti, forrása pedig nagy mértékben az adózásból származik. Magyarországgal együtt a közép-kelet-európai modellbe sorolandó. Százalékos mutatószámai nagyobb mértékűek, mint hazánké.

Összességében Svédország kiadásai a legnagyobbak, de az egészségügyi területre Olaszország még tőlük is többet költött 2015-ben és 2020-ban is. Ez körülbelül a felét teszi az önkormányzat összes vizsgált kiadásának a %-os értékének. Olaszországot a mediterrán modellbe soroljuk. Ebben a modellben jellemző, hogy nincs átfogó szociális háló. Az alacsony érték is ezt tükrözi a kiadási táblázat szociális védelem sorában. Már számos intézkedés történt a javítás érdekében ez ügyben, de nagy előrelépés még nem volt.

Ausztria a német modellbe tartozó országok egyike. Az adózás és az újraelosztás náluk közepes szintű, - alacsonyabb, mint a skandináv országokban, - de az angolszászokét meghaladja. Legmagasabb kiadás az egészségügy területére történik, legnagyobb bevétele az egyéb folyó transzferekből származik. Az önkormányzatoknak kevés feladat- és hatáskörük van.

Magyarország bevételi és kiadási adatainak %-os értéke a vizsgált országok rangsorában csak Írországot előzi meg. Legtöbbet az általános közszolgáltatásokra költöttek, míg legnagyobb bevételi forrása az egyéb folyó transzferek. A 2020-as adatokat megfigyelve megállapítható, hogy csak hazánknál fordult elő mind a kiadás, mind a bevétel vonatkozásában csökkenés a 2015-ös évhez képest. A többi országnál növekedés figyelhető meg. A visszaesést a 2020-ban hazánkat is elérő koronavírus világjárvány okozta, mely mélyen érintette a helyi önkormányzatok finanszírozását. A gazdaság lelassulása miatt az

egyes helyi adók, mint bevételi forrás jelentősen csökkent, a gépjármű adó pedig kormányzati elvonásra került.

Helyi önkormányzati adóbevétel részarányának az összes bevételből történő tanulmányozásánál Svédországnál látható a legmagasabb érték. Ebben az országban a települési önkormányzatok önállóan is képesek ellátni feladataikat, mert adó kivetési joguk van. A jelentős mértékű helyi adóbevételnek köszönhetően a központi költségvetéstől nem függenek. Csehország esetében is elég magas az adóbevétel aránya, közelít a feléhez. Olaszországban sokféle adót szabnak ki a helyhatóságok: vagyonadó, jövedelemadó, pótagadó, helyi szolgáltatási adó, személyszállítási adó, helyi reklámadó, közterület-használati adó, ezek az adónemek a bevételének csaknem a harmadát teszik ki. Magyarország esetében is sok fajta helyi adót alkalmaznak, nálunk kicsivel több, mint a negyede a bevételi résznek. Írországnak a közfeladatok centralizáltak, vannak megoldva, a helyi önkormányzatokra nem sok feladat hárul. Az összes bevételük is kis mértékű ebből kifolyólag. Önkormányzatainak bevételét vagyoni típusú helyi adó, az ingatlanadó biztosítja. Ausztriában a saját bevételeinek jelentős részét képezik a helyi adók, de az összes bevételéhez viszonyítva megállapítható, hogy az adó rész nem túl nagy mértékű.

Dolgozatomban egy újabb részben az önkormányzatok nagyságát szemléltettem. Ezt az egy önkormányzatra jutó lakosok száma tükrözi. Az országok modellbe történő besorolásánál egyik szempont a méret meghatározása - a lakosság szám függvényében - a feladatok és pénzügyi források mellett. Erre vonatkozóan végeztem számítást. Az elméletet sikerült alátámasztanom. Minél több lakost tömörít egy önkormányzat országos szinten, megállapítható, hogy ott kevés az önkormányzatok száma az országos lakossághoz viszonyítva. Példa erre az Írország önkormányzata az angolszász modellből. A másik véglet a közép-kelet-európai modell, ahol jellemző, hogy a legtöbb kis település rendelkezik helyi önkormányzattal.

Az összes elvégzett elemzésem számokkal kimutatott értéke alátámasztja az elméletet, miszerint a kimutatásai élén levő Svédország önkormányzatának közkiadásai magas mértékűek, feladatok száma sok, a fedezet biztosított a működéshez. A sor végén általában Írország állt, mivel szűk a feladat és hatáskörük.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Európa önkormányzati rendszerét két nagy csoportba lehet besorolni: angolszász modellbe, valamint kontinentális modellbe. A kontinentális modellt további 4 részre tagolódik, a mediterrán, német, skandináv és közép-kelet-európai modellekre. Országoként más és más a helyi szintre delegált feladatellátás mértéke és módja. Különbségek vannak a feladatok decentralizációjának mértékében és anyagi lehetőségeikben is.

Az angolszász modellbe Egyesült Királyság és Írország tartozik. Az önkormányzatok minden állami szervtől függetlenek, száma kevés, a helyi közügyek terjedelme pedig szűkös.

A mediterrán modellbe Spanyolország, Olaszország, Görögország és Franciaország sorolható. A települési önkormányzatok száma magas, ami az elaprózódott településszerkezettel magyarázható, feladatok száma kevés.

A német modellben Németország és Ausztria van. Többszintű igazgatási rendszer jellemzi. A hierarchia csúcsán a szövetségi közigazgatás van, sorban a tartományi közigazgatás következik, az alsó szinten pedig a viszonylag kevés közfeladattal felruházott önkormányzatok találhatók. Bevételeik jellemzően díj- és adójellegű bevételek, konkrét céltámogatások, valamint vagyonuk hasznosításából származnak.

A skandináv modellbe Svédország, Dánia, Finnország, Norvégia és Belgium tartozik. Az önkormányzati feladat ellátásban a helyi adókra nagymértékben támaszkodnak. Nagyfokú gazdasági önállóság jellemzi a modell önkormányzatait, széles feladat- és hatáskörrel rendelkeznek. Az önkormányzatok száma kevesebb, viszont méretük nagyobb.

A közép-kelet-európai modellbe Csehország, Szlovákia, Románia, Lengyelország és hazánk sorolható. Kis települési önkormányzatok a jellemzőek, közepes a felhatalmazás feladat- és hatáskör tekintetében, kisebb fokú önállóság a jellemző.

Írországban centralizált a közfeladatellátás. Az önkormányzatok a település fenntartójaként élnek a köztudatban. Az önkormányzatok száma nagyon kevés.

Ausztriában a szövetségi és tartományi szint után a helyi önkormányzati szint található. Tartományonként változik az önkormányzatok jogi szabályozása, önállóan gazdálkodnak. Az önkormányzatok legfőbb bevétele az államtól kapott pénzügyi kiegyenlítésből származó támogatások.

Olaszország államigazgatás fő bástyái hosszúidőn keresztül a provinciák voltak, de fontosságuk csökkent a regionalizációs folyamatokkal. Az utóbbi években viszont az olasz közigazgatásban ismételten terveznek velük. Az olasz településszerkezetre a fragmentáltság jellemző. A kisközségekre és a nagyvárosokra érvényes jogi szabályozások megegyeznek. Jellemző a társult önkormányzatok létrehozása.

Svédországban a kilencvenes évek elején egy reformnak köszönhetően lecsökkent az önkormányzatok száma a magasabb szintű kiszolgálás érdekében. A települési önkormányzatok önállóan is képesek ellátni feladataikat adókiivetési joguknak köszönhetően. Feladatuk a közösségi szolgáltatások jelentős része, a legfontosabbak közé tartozik az óvodai, iskolai, szociális és idősgondozási teendők ellátása.

Csehországban a települési önkormányzatok a megyei önkormányzatoknak nincsenek alárendelve, az önkormányzati feladat- és hatáskörök tekintetében önállóak és függetlenek. Saját önkormányzati és államtól átruházott hatáskörökkel rendelkeznek. Nagy számú, kevés lélekszámú települési önkormányzat működik.

Magyarországon az államháztartási rendszer központi és önkormányzati alrendszerre tagolódik. A helyi önkormányzatok két szintjét különböztetjük meg: a megyeit és a településeket, melyek között nincs alá-fölérendeltségi viszony. Az önkormányzatok feladatai kötelező és önként vállalt részre oszthatóak, melyek finanszírozása saját bevételeiből, más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből, valamint központi költségvetési támogatásból történik. Saját bevételeinek jelentős részét az adóbevételek képezik. Az önkormányzatok a törvény szerint vagyoni típusú adókat, kommunális típusú adókat és az iparüzési adókat vehetnek ki.

7. IRODALOMJEGYZÉK

- (2021. 06. 23.). Forrás: Sveriges Kommuner och Regioner: https://skr-se.translate.google.com/translate/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommunernasataganden.3683.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=hu&_x_tr_hl=hu&_x_tr_pto=sc
- Bakács, A., & Borkó, T. (2006). *Az állami szerepvállalás európai modelljei: a mediterrán, a skandináv, az angolszász, valamint a német-francia kontinentális modell*. ICEG Európai Központ.
- Balázs, I., Bordás, M., Boros, A., Gajduschek, G., Halász, I., Imre, M., . . . Temesi, I. (2016.). *Az Európai Unió tagállamainak közigazgatása*. Budapest: Wolters Kluwer Kft.
- Balogh, Z. (2008.). *Az új regionalizmus svéd modelljeinek alkalmazhatósága Magyarországon*. Budapest.
- Bordás, P. (2017.). A "helyi közpénzek" keletkezésének nemzetközi modelljei. In T. Horváth M., I. Bartha, J. Varga, P. Bordás, & S. Madai, *Honnan hová? A közpénzek védelméről* (old.: 111-135). Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Bordás, P. (2019.). *Miből vagy mire? Vízválasztó az önkormányzati finanszírozásban*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Busa, R., Deli, G., Mercz, Á., Paróczy-Katona, V., Sabján, K., Tóth, E., . . . Verebélyi, I. (2018.). *Az ausztriai önkormányzati rendszer alapvonalai és jó gyakorlatai*. Budapest: Demokratikus Helyi Közigazgatás Fejlesztéséért Alapítvány.
- Deák, L., dr. Gáspár, D., Csókásné Krajczár, S., dr. Majoros, G., Makkai, A., dr. Mórocz, Z., . . . Tóth, F. (2018.. augusztus 31.). KÖFOP-2.3.4-VEKOP-15-2016-00002 azonosítószámú, „Önkormányzati fejlesztések figyelemmel kísérése II.” kiemelt projekt keretében. *Szabályozási segédlet a helyi önkormányzati feladatok ellátásához*. Belügyminisztérium Önkormányzati Koordinációs Iroda.
- Dr. Erdős, É. (2014.). *Önkormányzati pénzügyek, az önkormányzatok gazdálkodási rendszere*. Budapest: Nemzeti Községi Szolgálati Egyetem.
- Dr. Lóránt, Z., & Dr. Varga, S. (dátum nélkül.). *Önkormányzati (köz)pénzügyek. Polgármester Akadémia*.
- Dr. Temesi, I. (2018.). *Közigazgatási szakvizsga*. Budapest : Nemzeti Községi Szolgálati Egyetem.
- Gróf, K. (2016). A helyi adórendszermodellek és az alkalmazott főbb helyi adónemek sajátosságai Európában. *Területi Statisztika*, 320-345.
- Gróf, K. (2020). Idegenforgalom helyi adóztatásának vizsgálata európai és hazai vonatkozásban. Sopron.
- Kormányportál*. (dátum nélkül.). Forrás: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/onkormanyzatisag-magyarorszagon>
- Lentner, C., Nagy, L., & Hegedűs, S. (2018). Az önkormányzati feladatellátási- és finanszírozási rendszer szabályozásának összehasonlító elemzése Csehország, Szlovákia és Magyarország vonatkozásában – különös tekintettel a működés-fenntarthatóság kérdésében. *MISKOLCI JOGI SZEMLE*, 13. évfolyam (2018) 2. szám 1. kötet.

- Nagylaki, C. (2021). *Közigazgatási ismeretek IV. Az önkormányzat működése*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Orosz, Á. (2019/4). A jóléti állam rezsimtípusai az Európai Unióban. *Európai Tükör*, 67-84.
- Önkormányzatokról Önkormányzatoknak*. (2019.). Budapest: Belügyminisztérium.
- Österreichischer Gemeindebund*. (2022.). Forrás: <https://gemeindebund.at/>
- Plósz, D. (2019). Helyi önkormányzatok és konvergencia európai perspektívából. *KÖZGAZDASÁG*, 83-98.

8. ÁBRÁK, TÁBLÁZATOK ÉS DIAGRAMMOK JEGYZÉKE

Ábrák:

1. ábra: Európai modellek rendszerezése	5
2. ábra: Írország térképe	8
3. ábra: Ausztria tartományai	9
4. ábra: Olaszország közigazgatási felosztása	11
5. ábra: Svédország megyéi és községei	12
6. ábra: Csehország közigazgatása	14
7. ábra: Magyarország megyéi	15
8. ábra: A helyi önkormányzatok bevételi szerkezete	17

Táblázatok:

1. táblázat: Európai önkormányzati modellek összefoglalása	7
2. táblázat: Az egyes országokban alkalmazott főbb helyi adónemek	17
3. táblázat: A helyi önkormányzatok kiadása hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országaiban 2015-ös évre vonatkozóan (GDP %-ban)	20
4. táblázat: A helyi önkormányzatok kiadása hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országaiban 2020-as évre vonatkozóan (GDP %-ban)	21
5. táblázat: A helyi önkormányzatok bevétele hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országaiban 2015-ös évre vonatkozóan (GDP %-ban)	23
6. táblázat: A helyi önkormányzatok bevétele hazánkban, valamint az egyes önkormányzati modellek országaiban 2020-as évre vonatkozóan (GDP %-ban)	23
7. táblázat: Összes bevétel és az összes kiadás összehasonlítása 2015-ben (%-ban)	25
8. táblázat: Összes bevétel és az összes kiadás összehasonlítása 2020-ban (%-ban)	25
9. táblázat: Az összes adóbevétel meghatározása az összes bevételen belül 2015-ben (%-os értékben)	26
10. táblázat: Az összes adóbevétel meghatározása az összes bevételen belül 2020-ban (%-os értékben)	27
11. táblázat: Az összes helyi önkormányzati kiadás meghatározása az összes kormányzati kiadáson belül 2015-ben (%-os értékben)	28
12. táblázat: Az összes helyi önkormányzati kiadás meghatározása az összes kormányzati kiadáson belül 2020-ban (%-os értékben)	28
13. táblázat: Egy helyi önkormányzatra jutó lakosok számának összehasonlítása országoként 2018-as évre vonatkozóan	29

Diagram:

1. diagram: Kiadás változásának kimutatása országoként 2015-ös és 2020-as évre vonatkozóan	22
2. diagram: Bevétel változásának kimutatása országoként 2015-ös és 2020-as évre vonatkozóan	24

NYILATKOZAT

Alulírott Mészárosné Major Ildikó, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, Pénzügy és számvitel szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2022. október 28.

Mészárosné Major Ildikó
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2022. év 10. hó 30. nap

K. Dicső István
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!